

Évad végi számvetés

Paradox helyzet: színházi évadot értékelni, egyáltalán színházi kultúráról beszélni egy olyan városban, ahol tudvalévő, hogy nincs közsínház, nem működik önálló társulat. Viszont Salgótarján három éves népművelési tervében (1968–1970) az alábbiakat olvashatjuk: „A József Attila Művelődési Központ feladatai között a mind magasabb szintű színházi kultúra biztosítása, a színházi törzsközönség kialakítása és nevelése döntő fontossággal kell, hogy szerepeljen. A Szolnoki Szigligeti Színházzal már kialakult jó kapcsolatot tovább kell ápolni, további kísérleteket kell tenni más színházak, más együttesek rendszeres szerepeltetésére. A bérletezésre kerülő műsorok összeállításánál messzemenően figyelembe kell venni a közönség heterogenitását, az ízlés és érdeklődés különböző szintjét, valamint az életkori sajátosságokat...”

Mennyit sikerült az 1968–69-es évadban e feladatkomplexumból végrehajtani, azaz hová jutottunk a városban – a munkásszínjátszás gazdag hagyományai ellenére is – gyökértelen színházi kultúra alapjainak megteremtése terén? E kérdésre keressük tehát a választ, ez indokolja a – „színház nélküli” – színházi évad rövid elemzését.

A József Attila Művelődési Központ 1966 tavaszán költözött jelenlegi modern, impozáns épületébe és ezzel, a város történetében először nyílt lehetőség komoly színházi produkciók fogadására. Bár a külsőségekben minden igényt kielégítő épületben közel sem tökéletesek a színpadtechnikai megoldások – hiányzik a zsinórpadlás, a forgószínpad és a vasfüggöny, kis alapterületű a zenekari árok, kevéssé használhatók a fényhatások stb. – az átköltözés mégis minőségi változást jelentett az intézmény életében és elkezdődhetett – többek között – a színházakkal való tárgyalás „korszaka”.

Az 1967 szeptemberéig tartó időszakban főként egyedi előadásokkal mutatkoztak be a számba vehető társulatok – a két szélsőség a Déryné Színház és a világhírű Pécsi Balett volt – és ekkor kezdődött meg a közönség színházhoz, színházba „szoktatása”. Az első teljes „bérletes évad” az 1967–68-as volt, amelynek során a Szolnoki Szigligeti Színház második otthonra talált Salgótarjánban, és megkezdődött a Debreceni Csokonai Színház operatársulatának rendszeres vendégszereplése is.

Az 1968–69-es évad nyitányát tulajdonképpen az I. Salgótarjáni Művészeti Hét színházi programja jelentette, amelynek keretében Kerekes Imre: Kapaszkodj Malvin, jön a kanyar című, sok vitát és elismerést kiváltó tragikomédiáját, valamint Kállai István és Dobos Attila közös szerzeményét az „Ilyennek hazudtalak” című zenés komédiát láthattuk, az előbbi a Debreceni Csokonai Színház, az utóbbit a Kis Színpad előadásában.

A Szolnoki Szigligeti Színházra és a Debreceni Operára épített bérletsorozat októbertől – „A néma leventé”-től – július elejéig – az örökifjú „Csárdáskirálynő”-ig – tartott. Közben bérleten kívül vendégszerepelt a Csokonai Színház Dobos Attila: Krisztina és a mama című zenés vígjátékával, és a Miskolci Nemzeti Színház Arthur Miller: Az ügynök halála című drámájával.

Az évadban műsorra tűzött 19 produkció közül tízet a szolnokiak, hetet a debreceniek mutattak be, egyet-egyét játszott a Kis Színpad és a Miskolci Nemzeti Színház. A 19 produkció 45 előadásban került színre. Tíz darabot két előadásban, hetet pedig három előadásban láthattuk a közönség. A négy színház öt operát, három zenés vígjátékot, két nagyoperettet, egy revüoperettet, egy musical-t, három drámát, két tragikomédiát és két vígjátékot mutatott be. A szerencsés műfaji megoszlás mellett – dicséretes módon – jó volt a mai magyar szerzők aránya is: a 19 produkcióból hét.

A Szolnoki Szigligeti Színház teljes repertoárját bemutatta Salgótarjánban, pedig a vendégszereplés néha nem is kis változtatást igényelt a díszletekben, az otthon megszokott színpadképben. A premier után alig néhány héttel már a József Attila Művelődési Központ színpadán láthattuk az újabb darabokat. A frissesség mellett, a színház Salgótarjánban is kivívott jogos népszerűsége – a vidéki színházaknál ritka – jó műsorpolitikában, a fiatal, temperamentumos színészgárdában és a modern törekvéseket tudatosan

támogató szakmai vezetésben és nem utolsósorban a segíteni akarásban, – hogy pótolják az állandó színház hiányát – rejlik. A szolnoki színház a rendszeres turnézás vállalásával jelentős tényezőjévé lett a város kulturális életének.

Produkcóiok között szerepelt többek között Marlowe–Brecht–Feuchtwanger: II. Edward című drámája, amely ebben a feldolgozásban tulajdonképpen magyarországi ősbemutató volt. Kitűnő szereposztásban, modern rendezői és díszlettervezői felfogásban játszották Garcia Lorca „Vérnász”-át, bemutattak egy új magyar musicalt – Abai–Majláth–ifj. Kalmár–Fülöp: Ne szóljatok bele – és műsorra tűzték Fehér Klára legújabb vígjátékát, a „Csak egy telefon”-t, amelyet a színház számára írt. A szolnokiak jóvoltából hozzánk is eljutott – kitűnő előadásban – Orkény István gyorsan Európa-hírvé lett tragikomédiája: a „Tóték”. Előadásaik értékét – amely elsősorban a korszerű rendezésben és a színészek odaadó játékában rejlik – jelentős mértékben emelték a látványos, ugyanakkor mindig nagyon ízléses és stílusos jelmezek és díszletek.

A debreceni színház elsősorban a zenekultúra ápolásában nyújtott nagy segítséget. Klasszikus operarepertoárjukból Verdi–Schiller: Ármány és szerelem című művének felújítása emelkedett ki. Az élménynyújtásból jelentős részt vállalt a Debreceni MÁV Szimfonikus Zenekar, amely igazolta jó hírnevét. A könnyűzenét kedvelők széles tábora színészként is megismerhette Mary Zsuzsát és Dobos Attilát, az utóbbi által a debrecenieknek írt Krisztina és a mama című zenés vígjátékban.

Az évad 45 előadását 20 609 „nyilvántartott” néző tekintette meg, azaz egy-egy előadást átlagosan mintegy 450 fő látott. Ez előadásonkénti „háromnegyed háznak” felel meg. Összesen 509 felnőtt bérletet váltottak („A” és „B” bérlet), az ifjúsági sorozatban („C” bérlet) 480 bérlet kelt el.

E számadatok feltétlenül pozitív jelenséget tükröznek, azt bizonyítják, hogy a város már „elbír” tízhónapos színházi évadot, kialakult – igaz, hogy egyelőre még kis számú – színházba járó törzsközönség, amely igényli a „sötét ruhát kívánó” estéket. Ugyanakkor egy-egy komolyabbnak látszó előadásra még a bérlettulajdonosok sem mindig jöttek el – például a „Tóték” esetében –, és a teltházas nagyoperettek mellett gyakran félház előtt játszottak komoly drámai műveket és operákat. A bérleten kívül fogadott két produkció – a Kapaszkodj Malvin, jön a kanyar és Az ügynök halála – eredetileg két előadásra volt tervezve, az érdektelenség miatt azonban mindkét műből csak egy-egy előadást lehetett tartani, azt is meglehetősen gyér számú közönség előtt. Az ellentmondások más bizonyítéka, hogy menetközben kellett megszervezni az ifjúsági bérletsorozatot, ami elsősorban a középiskolások színház iránti érdeklődésének megnövekedését jelenti.

A József Attila Művelődési Központ – amint azt a sikeres 1968–69-es évad is bizonyítja – valóban egyik fő feladatának tekinti a színházi kultúra megeremtését. Tevékenységi területe a színházakkal való tárgyalástól a bérletakció lebonyolításáig rendkívül széleskörű. A továbbiakban a közönség újabb rétegeihez való eljutás, az eddiginél is hatékonyabb propaganda a fő feladata. Jobban ki kell használnia a „színészek, rendezők, olykor szerzők” ittlétét a művész–mű–közönség dialektikus kapcsolatának elmélyítésére, egyes előadások kapcsán művész–közönség találkozókat, vitaesteket kell szerveznie stb.

Egy-egy sikeres, hamisítatlan színházi hangulatú est után gyakori kérdés volt a nézők körében: vajon mikor tapsolhatunk már saját szintársulatunknak? Az elmúlt évad tapasztalatai – a jelentős eredmények ellenére – azt igazolják, hogy a város még nem jogosult állandó színházra, nem lenne képes azt „eltartani”, de elindult az az egészséges folyamat, amely végülis – a lakosság számának növekedésével párhuzamosan – megeremtheti a tömegek részéről az önálló színház iránti jogos igényt, ahonnan már tényleg nem lesz messze a megvalósulás ideje.

GSONGRÁDY BÉLA